

Naš kmečki dom.

„Domoljubova“ priloga za naše
gospodarje, gospodinje in dekleta.

„ Za naše „
gospodarje.

Tlačanstvo.

Tlačanstvo je trajalo v večjem delu Avstrije do leta 1848. Le pri nas na Kranjskem, na Primorskem, v Dalmaciji in okrog Beljaka na Koroškem so tlačanstvo odpravili že Francozje v začetku 19. stoletja. Po odhodu Francozov se je par drobcev starega tlačanstva sicer zopet uveljavilo, vse pa nikdar več. Leta 1848, pa je bilo s takomenovano zemljiško odvezo odpravljeno tlačanstvo po celi Avstriji razun Dalmacije, kjer so bile posebne razmere.

Kaj pa je tlačanstvo? Nekaj napol oblečenih kmetov vleče težak graščakov voz, ob poti leže konji in voli, ki so od truda poginili, nad razgaljenimi hrbti kmetov šviga valpetov bič; tako se časih slika tlačanstvo. Ta slika je pa enostranska, nepopolna in zato krivična. Če bi bilo tlačanstvo samo to, ne bi bili svobodni kmetje prostovoljno zavrgli svobode in se podvrgli samostanom in graščakom, kar se je tolikokrat zgodilo. Pri nas Slovencih je tlačanstvo nastalo večinoma na ta način. Skusimo si napraviti popolnejšo sliko tlačanstva.

Najprej moramo razločevati med graščinskim in kmečkim zemljiščem. Graščinska posestva so bila vpisana na takomenovani deželni deski (še sedaj imajo na Kranjskem samo tisti veleposestniki v veleposestniški skupini za deželni zbor volilno pravico, katerih posestva so vpisana na deželni deski). In bilo je izključeno, da bi se značil spremenil, da bi iz graščinskega nastalo kmečko posestvo ali tarobe. Tudi ni mogel graščak postati lastnik posestva svojega podložnika. Ker je bil vsak lastnik kmečkega posestva obenem podložnik onega graščaka, katerega mu je bilo posestvo podložno, tudi tuji graščaki niso marali za taka posestva. Tako je bila kmečka zemlja kmečkemu stanu zagotovljena.

Kmetje državi niso plačevali davkov. Državi so jih plačevali graščaki. Kmetje

so jih odraštovali graščakom, pa ne samo v denarju, ampak bolj v delu in poljskih pridelkih. Davek v poljskih pridelkih se je imenoval kratko desetina, pa ni obsegal zmirom ravno deseti del vseh pridelkov. Davek v delu pa je tlaka in po tej se imenuje celo razmerje med kmetom in graščakom tlačanstvo. Graščak pa je imel tudi druge pravice, tako pravico do lova na zemlji svojih podložnih.

Podložni kmetje so bili večinoma samo omejeni lastniki svojega posestva, bili so pa tudi taki, ki so imeli samo pravico uživati posestvo nekaj časa, navadno do smrti in taki, ki so bili časni ali dedni najemniki na graščinskem posestvu. Ščasnoma je minula skoro vsa omejenost razun, da je graščak dobil posestvo, če je njemu podložni lastnik umrl brez dedičev in to, da je lahko razstlil podložnega kmeta, če se je ta zadolžil nad dve tretjini vrednosti svojega posestva; samo za čisto vrednost ga je moral odškodovati. Imel je tudi pravico ugovarjati, da ni prevzel posestva nezmožen gospodar.

Ne samo graščak ni mogel biti lastnik posestva svojega podložnika, tudi en kmet ni mogel biti gospodar dveh gruntov. Od zemljišča, ki je bilo vknjiženo kot en grunt, se ni moglo nič odprodati. Dovoljenje grunt razdeliti, se je smelo dati samo, če je grunt tudi po delitvi lahko redil par volov za oranje in druga taka dela. Seveda se je smelo odprodati zemljo, ki prvotno ni spadala k gruntu, ampak je bila pozneje prikupljena ali priposestvana. Tudi zadolžiti ni mogel kmet svojega posestva. Zadolžiti se je mogel samo tako, da je plačeval na leto gotovo svoto, vračljivega dolga pa ni bilo.

Postava, da se kmečka zemljišča ne smejo razdeljevati je veljala tudi pri podedovanju. Če je bilo več dedičev in, če niso hoteli posestva obdržati v skupni lasti, tedaj je eden izmed njih celo posestvo prevzel in izplačeval drugim deleže. Kdo, to se je lahko določilo v testamentu, ali pa so se dogovorili dediči sami med seboj; če se pa niso mogli zediniti, če ni bil nobeden izmed njih voljan grunt prevzeti, se je celo posestvo prodalo in izkupljeni denar se je razdelil med dediče. Samo v enem slučaju je bilo že po postavi določeno, kdo naj grunt prevzame, namreč, kadar je dedovalo kak grunt več otrok umrlega gospodarja. Da ostane

grunt rodbini, so imeli pravico grunt prevzeti najprej sinovi po starosti potem šele hčere. Sicer ni bilo glede dedščine nobenih določb. Sorodniki v istem kolenu so imeli do dedščine popolnoma enake pravice. Oni, ki je posestvo prevzel ni užival po postavi nobenih ugodnosti. Boljša kakor postava pa je bila navada. V navadi je bilo pa, da je gospodar še v življenju izročil posestvo sinu in sebi izgovoril kot, drugim otrokom pa primerno doto; ali pa so se dediči sami med seboj pobotali in pustili onemu, ki je grunt prevzel, toliko ugodnosti, da je mogel shajati.

Imel pa je tudi graščak dolžnosti do kmetov - podložnikov. On je imel v svoji roki upravo in sodništvo svojih tlačanov in je moral izvrševati posle, ki jih sedaj vrše politični in sodni uradi. Skrbeti je moral za reveže med svojimi podložniki, moral je pomagati v stiskah. Če je bila slaba letina, je moral pomagati, dati je moral semena za setev. Za napravo novih stavb so dobili podložniki od njega stavebenega lesa. V graščinskih gozdih so smeli tlačani pobirati hosto, žeti travo in grabiti listje. Graščak je moral skrbeti za varstvo podložnikov. Ob turških napadih so dobili ti v graščini zavetja.

Seveda se je to razmerje med graščakom in tlačanom zelo spreminjalo. Vse drugačno je bilo ob postanku kakor nazadnje. Tudi v istem času ni bilo povsod enako. Dober graščinski gospod je bil prava dobrota, trd okrutnež pa dostikrat šiba božja za ljudstvo. Spomin na tlačanstvo so ohranile med našimi ljudmi samo zgodbe, ki so se godile pod krutimi graščaki. Proti takim je bila država skoro vedno brez moči. Pripoveduje se, da so prišli nekdanji slovenski kmetje v visokih škornjah in irhastih hlačah k cesarju Maksimilijanu v Avgsburg potožit, koliko morajo prestati pred krvoločnim Turkom in pred dostikrat še krvoločnejšim graščakom, in prosit pomoči. Cesar jih je sicer ljubeznjivo sprejel, pomagal jim pa ni mogel. Uspešnejše je kmete proti graščakom branila cerkev. Posebno dobro se je godilo kmetom, ki so bili podložni kakemu samostanu ali škofu. Ohranil se je celo pregovor: »Pod krivo palico je dobro bivati«, ki pomeni, da je dobro biti podložnik škofov. Cerkev je tudi skrbela, da niso imeli tlačani preveč tlake. Do cerkvenih služb je priznala enako pravico

graščakom in tlačanom; sin grofovega tlačana je postal lahko njegov škof.

Posebno nova mesta, ki so nastala okrog samostanov ali božjepotov so povzročila, da se je tlačanstvo spreminjalo. Kmetje so se od svobodnih meščanov navzelo duha svobode in so pritiskali na graščake, ki so morali odnehati in jim pustiti eno pravico za drugo. Poslabšale so se razmere, ko se je razširilo luteranstvo. Graščaki so se poluteranili, kmetje pa so ostali katoličani. Tako so bili drug drugemu zmerom bolj tuji. Graščaki so začeli živeti po mestih, rabili so vedno več denarja in zato zmerom bolj stiskali kmete. Tedaj tudi cerkev ni imela do njih takega upliva. Trpeče ljudstvo je hrepenelo vedno bolj po odrešenju in ga je nazadnje doseglo.

Pošniki za govejo živino.

Naša dežela ima največ dohodkov iz živinoreje. Že takrat, ko se je cena živini znatno povzdignila, so začeli naši gospodarji gledati na boljšo rejo. Kdor se pa še ni dal vzdramiti, so ga mlekarne v zadnjem času podučile, koliko je ležeče na dobru kravi. Pozna se tudi pri reji volov način krmljenja in pasma živine. Lepo živino, dobre mlekarice, močne vole in zdravo živino, ki bi delala že pri prvem pogledu gospodarju čast, bi seveda vsak rad imel. Saj bi bila naša živina lahko skoro še enkrat toliko vredna, kakor je sedaj. Toda, kako pridemo do tega?

Vsi kmetijski strokovnjaki povdarjajo, da se mora plemenska živina pasti. Zdaj se pase pri nas jeseni, po planinskih krajih tudi spomladi in poleti, v nekaterih gospodarstvih tudi doma okoli hiše. Če bomo pa hoteli živino zelo povzdigniti, bomo morali osnovati dobre pašnike.

1. Paša je potrebna živini, da ostane zdrava.

Vsej žito ali travo v najboljšo zemljo in jo deni v klet, videl boš, da ne bo nikdar nič iz tega. Človek, ki je od mladega vedno v zidovju, je bled in slaboten, da mu vse škoduje. Še tisti, ki pride s kmetov, kjer je imel veliko zunaj opraviti, v razmere, kjer le bolj sedi, bo kmalu začel pešati. Ravno tako je tudi z živino. Saj ima noge zato, da hodi in skače. Le pogled jo, kako vesela je zunaj. Če je pa vedno le v hlevu, se ne razvijejo zadosti kosti, kri se ne pretaka pravilno po žilah, živina slabo raste. Če pa tudi raste, vendar ni nikdar popolno zdrava. Manjka ji oživljajočega solnca, gibanja na prostem. Na paši se giblje, telo se naravno razvija, živina postane krepka in zdrava. Najboljše sredstvo, da žival bolna ne postane, je paša. Kjer imajo živino vedno v hlevu, je pri navadnem krmljenju živina precej suha, mnogo je še za jetiko pogine. Znano je pa, da se bacili ob solnčni svetlobi uničijo v par minutah, v temnem ostanejo kaljivi po več mesecev. Če pride živina na prosto, se te kali bolezni navadno precej uničijo.

Znano je, kako pogosto se ravno najboljše krave, posebno dobre molznice, več ne oplemenijo. Gospodarju se to čudno zdi, ko je vedno rada jedla. Odgovarja nam na to vprašanje znani strokovnjak Rafaj: V vseh krajih in v vseh časih se je izkazalo, da ne morejo krave brez škode za zdravje dati časa dobro mlesti, če ne hodi na pašo. Nemogoče je, da bi krave, ki so vedno v hlevu, dobro molze in imele čvrsti zarod. Teleta zgubijo dobre lastnosti staršev, ki se morajo nadomestiti z novo krvjo, da se dobi plemenska živina zopet iz krajev, kjer je paša v navadi.

Zdaj bo tudi jasno, zakaj se tako pogosto sliši o simodolski pasmi, da se v našem kraju rada ne oplemeni. Edini vzrok je protinaravno življenje v hlevu. Poprej je plezala in skakala po planinah, zdaj je kakor vjeti prič privezana v ječi k jaslim.

2. Paša je potrebna za boljšo rejo.

Ko bi gledali le na zdravje pri živini, bi morali živini več paše preskrbeti, ko bi se vsled tega tudi zmanjšal dohodek živinoreje. V resnici pa ravno paša največ nese. Vsaka gospodinja ve, da imajo krave ob jesenski paši največ mleka. Včasih je toliko mleka in masla v tem času, da pridejo mlekarne prav v zadrego, kako naj ta božji blagoslov dobro v denar spravijo. Gotovo ne smemo tega pripisovati le tečnosti rastlin, ki jeseni že pešajo, temveč koristiti paše. Naj vam to pojasnim še na drugih zgledih. Ravnatelj Šupli v Grabnerhofu, to je tam na Gorenjem Štajerskem, ravno zraven slavnoznanega benediktinskega samostana v Admontu, je pravil, da je kupil neki mož iz Predarlške v okraju malo posestvo, ga predelal v pašnik in preredit s pašo 14 krav, ki so mu dale 44.000 l mleka. Najbolj je razvita paša na Nizozemskem, kjer rabijo za kravo, težko 600 kg, na leto le pol orala pašnika. Krava daje pri tem tri do štiri tisoč litrov mleka.

Še večji uspehi se kažejo pri mladi živini. Pasli so mlade bike in telice v graščini Kleberg 165 dni. Na dan so jim dajali še 1 kg ovsu. Ko so ob koncu paše živali stehali, so videli, da so se zredile od 120 do 145 kg eden; nekateri tudi 170 kg. Zdaj pa računaj. Oves je vreden 165 kg 25 K. Računaj težo pri plemenski živini 1 kg po 80 h. Po tem računu se je živina izredila za 100 K v petih mesecih le na paši. V resnici je pa pri plemenski živini vreden 1 kg več kakor 1 K. Toda ti zgledi so mi predalet. Kdo bo hodil tja gledat. Povem ti kaj bližjega. Jožef Hofman, načelnik mlekarne v Grosgrinav, je pasel v narejenem pašniku telice od 7. maja do 7. julija, stare od 3—6 mesecev, torej v starosti, ko se pri nas živina najmanj redi. V dveh mesecih se je zredila prva za 44 kg, druga za 55 kg, tretja za 50 kg, četrta za 30 kg, bik pa do 30. julija za 54 kg. Eno orala pašnika mu je zadostovalo za 5 glav živine, ki se mu je tisto leto izredila za 393 kg le na paši. Če računimo zopet 1 kg teže po 80 h, je imel od enega orala dohodkov 314 kron 40 vinarjev. Vzemimo na eno oralo osem mernikov posejanja, je dobil za en mernik posejanja 39 K 30 v dohodkov. Pri nas tega niti najboljša njiva ne da. Na paš-

nik je dejal pri pol orala 200 kg žlindre in 150 kg kajnita.

Prav lepe uspehe je dosegla tudi kmetijska zveza Moravska Trebava. Napravili so pašnik iz občinskega precej slabega sveta. Pognojili so na en mernik prostora 200 kg apna, 50 kg žlindre in 40 kg kajnita. Spomladi so pridelali še 10 kg čiljskega solitra. Gnojenje je bilo prav srečno izbrano, ker se je posebno rast detel zelo pomnožila. 10. majnika l. 1907. so prignali tja 69 bikov in 62 telic. Ker je bila takrat poleti huda suša, so morali živino nekaj časa v hlevu krmiti. V 146 dneh se je izredilo osem bikov vsak čez 120 kg, 11 čez 110 kg, 13 čez 100 kg. Povprečno se je vsak bik zredil za 100,5 kg. Pri telicah niso imeli tako lepih uspehov. Povprečno se je vsaka zredila za 57,4 kg, kar je še vedno veliko. Rabili so 40 orala sveta in na njih dosegli 10.498 kilogramov večje teže pri svoji živini. Seveda povzroča osnovanje precej truda in stroškov. Toda enkrat narejeno ostane.

3. Pašnik nese več kakor najboljša njiva.

V Belgiji prodajajo dobro urejene pašnike 1 ha do 11.000 kg ali eno oralo 6500 K, mernik posejanja po 800 K. Koliko pri nas stane en mernik ali ena osminjka orala, ve vsak kmetovalec. Same najemščine plačajo za eno oralo čez 200 K. Deležni najemniki pasejo krave in prešiče. Puškom dajo mlečne odpadke, kakor posneto mleko in sirotko. Drugo hrano morajo sami iskati. Izredijo jih navadno 90—100 kg teže, kar je gotovo precej, kar nimajo z njimi skoraj nobenega dela. Zustraj jih žene na pašo, potem jim pa mleka ali sirotke naliže v korita. — Pri nas se marsikje primeri, da ljudje posnetega mleka ne marajo in sirotko v kanale spuščajo. To so norci, katerim ni mogoče pomagati.

Mnogi mladi podjetniki iz Švice in Predarlške prihajajo sedaj v nemške alpe, ske dežele ter kupijo svet od kmetov za visoko ceno. Ljudje so tam, kakor pri navadno taki, ki se jim ne ljubi delati in nasprotujejo vsakemu novemu razvoju dejali: Kaj kmetija! To ne nese nič. Tudi zadnja je za kmeta biti!! To je zameteno nje lastnega stanu. Modrijani so zmalovali z glavami: »Nič ne bo, kmalu bo šlo. Mož se je lotil. Delal je in šlo je. Tudi pri nas imamo takih kmečkih ali gospodarskih cincavcev v zadostnem številu. Izmed njih jih je povsod malo več kakor 95. Na način seveda ne moremo naprej. Vprašajte, kdaj dobiš ti take dohodke iz svojega zemljišča? Ne verjemi, da je naša zemlja slabša. Saj ste letos videli seno, ki smo ga dobili iz vseh krajev! Mnogo je bilo lepšega in dobrega, mnogo tudi slabega. Toda tako lepega, kakor je naše domače seno, ni lepo spravljeno, nismo dobili. Strokovnjaki pravijo, da nese uravnani pašnik precej več, kakor najboljša njiva.

4. Pašnike moramo imeti zaradi gospodarskih razmer.

Delavcev povsod primanjkuje. Greva v Ameriko, k železnici in v mesta v tujino. Naj le ceste v mestu pometa je dovoljnejši, kakor na kmetih. Gospodar

ki bi morali imeti dva hlapca, ne morejo niti enega dobiti.

Gotovo je, da v bližnjem času še ne bo boljše. Kmet ne more delavcu višje plače dati. Kamor gre, povsod skoro več dobi. Seveda pride potem na starost večkrat na občino. Vse zdihovanje in prigovarjanje ne pomaga nič. Edina rešitev je v povzdigi gospodarstva. Ko bo kmetijstvo tolikanj neslo, da bo kmet lahko shajal in mogel svojega sotrudnika dostojno plačati, se bo zelo omečila želja po tujem svetu in naši kmetje bodo postali samozavestni, ki bodo ljubili domačo grudo in svojo hišo. Lep korak do tega bi bila naprava pašnikov. Gospodar bi imel veliko manj dela, torej manj poslov, saj je za pašo vsak otrok dober, teh pa imamo, hvala Bogu, še dosti. Dohodki bi bili tudi brez dvoma mnogo večji. Če se je drugod v enakih in slabših razmerah sponeslo, zakaj bi se pri nas ne?

Strokovnjaki zahtevajo kot edini pogoj, da pade dežja čez leto do 60 cm na debelo. Drugi pa pravijo, da še toliko ni neobhodno potrebno. Po naši deželi imamo povprečno 180 cm padavine, torej trikrat toliko, kakor se zahteva. — »Kranjc, tvoja zemlja je zdrava!« Le peščena tla, ki vode ne držijo, niso ugodna za napravo pašnikov. Koliko imamo pri nas zanemarenega sveta! Človeku je kar hudo, ko vidi, kako tare revščina ljudi, ko jim narava ponuja in sili velike zaklade. Ko bi se malo potrudili, bi se mogle vse te pušče, ta močvirna tla, ono leševje, ki so bile nekdanj rodovitne njive, oni klanci in miline spremeniti v rodovitni svet. Napadno je seveda mnenje, da za pašnik vsak svet zadostuje. Za slab pašnik zadostuje gotovo, za dober pašnik, ki bi delal vesele gospodarju, pa nikakor ne. Ne sme se nam škoda zdeti niti najboljšega sveta.

5. Naprava pašnikov.

Kako naj bi poskusili dobre pašnike tudi pri nas napraviti? Razločevati nam je pašnike za molzne krave in za plemensko živino. Za svoje krave lahko vsak na lastnem svetu napravi pašnik. Večina naših boljših gospodarjev ima okoli hiše vrt, nekateri tudi blizu kak večji travnik ali njivo. Ta prostor naj ogradi in dobro pognoji s hlevskim gnojem in umetnimi gnojili. Iz nič ni pri ljudeh nič. Če nisi sejal, ne boš žel. Ne odbirajte navadno najslabšega sveta za pašnik. Če ne veš kaj s svetom početi ter mu z gnojili dobro postrežeš, bo gotovo donasal tudi slab svet lepe dohodke. Splošno naj bi pa v ta namen rabili dober svet. Na Nemškem je navada, da svet preorjejo in z dobrimi travami zasejejo, ki morajo biti nekatere visoke, druge nizke vrste, da je vsa trava celotna in se več nakosi. Ti pašniki dajejo pet let prav lepo travo. Ko detelje in trave opešajo, se pa svet nanovo za njive preorje. Izmed gnojil je splošno za svet, ki se je že dolgo rabil, zelo potrebno apno, katerega po naši deželi njivam in travnikom splošno primanjkuje. Lahko ga daš v ugašenem apnu, cestnem prahu ali blatu, laporju ali mavcu.

Natančnih pravil za vsak posamezni kraj seveda ni mogoče dati. Najbolj te bo

učila skušnja, ko boš sam delal in opazoval uspehe.

Potrebno je pa, da so živinski odpadki prav kmalu z grabljami ali lopato razkopani. Za travnik je to najboljši gnoj. Če to opustiš, je tisti kraj preveč gnojen, trava zraste slaba in živina je ne mara. Če pastir tega ne stori, mora pa sam gospodar popraviti.

Za plemensko živino bo treba napraviti skupne pašnike. En sam ne more vsega. Z združenimi močmi se pa da marsikaj doseči. Nikdar ne bomo imeli za dalj časa dobre plemenske živine brez pašnika. Živinorejske zadruge ustanavljati in ne skrbeti za pašnike, je neumnost. Za drag denar bomo spravili tuje pasme v deželo, ki bodo pa v hlevu gotovo kaj hitro zgubile svoje dobre lastnosti. Potem se pa pritožujejo: »Ta pasma ni za naše kraje,« v resnici le oni niso s svojo malomarnostjo za dobro živino. Ali se to res ne bi dalo izpeljati? Sveta imamo veliko, denarja za silo. Naše hran. imajo marsikje že precej rezervnega zaklada. Ali morajo svoj denar boljše porabiti? Če pa kaj osnujete, napravite dobro! Nikar gledati na nekaj kron, ko se gre za tisoče narodnega premoženja. Precej se ne bodo pokazali uspehi. Pravijo, da trpi do deset let, predno se pašnik dobro razvije. Gotovo je tudi najbolj pohojeni svet najbolj ugoden za pašnik. Nekdanja vežbališča vojakov so porabili z najboljšim uspehom za pašnike. Kjer teh ni, se pa semena zavaljajo z močnim železnim valjem, ki ima 1-2 m v premeru. Taki valji bi marsikje tudi za njive koristili. Morebiti bi bilo dobro, ko bi naši kmetje prve poskuse v tem oziru priobčevali v »Domoljubu«, da tudi druge vspodbude.

A. Oblak.

Puti ima tudi prihodnost.

III.

Naše ženske, posebno mlade, so prav vnete za vse novo in lepo v obleki. Vse mora biti po novejši modi, žnorce in žakelce, žido in žamet, pa knofe gor in odprto zraven, da bo lepši. Včasih je res malo preveč, vendar ne bo nobeden pameten človek zahteval, naj vse novo, tudi kar je dobrega, opustijo. Čudno je pa, da so te Evice včasih v gospodarskih stvareh tako starokopitne. Če se moža pregovori, so doma še velike vojske, predno se kaj novega vpelje. Sicer ima ta nezaupnost proti novim napravam marsikaj dobrega v sebi, in varuje naše ljudi nepremišljenih in nevarnih poizkusov, vendar se ne sme pri boljšem spoznanju nikdar oči zavezati.

Tudi pri naši poti bo treba marsikaj spremeniti, toda počasi in varno, da ne zgrešimo pravega pota. — Vsaka bi imela rada take kokoši, da bi ji največ nesle. Ko sliši o tej in oni vrsti, kako se je dobro sponesla in koliko jajc nanese čez leto, je vsa v ognju. Tudi sama bi rada imela kure, ki bi ji veliko nesle. Nekateri tuje vrste so res prav dobre za jajca, druge so boljše zaradi velikih piščet, tretje so lepši, za kar se pri gospodarstvu že na zadnje vpraša.

Če se torej misliš ukvarjati z rejo pitanih piščancev, boš morala take dobiti, ki so v ta namen pripravna. Velika in mastna bedra mladega piška, ki se kar topijo v ustih, ima gospoda rada na svoji mizi in te vrste tudi boljše plača. Če hočeš le jajca imeti, si preskrbi laške jerebičarice.

Naše gospodinje pa hočejo imeti oboje skupaj, dosti jajc in lepe piške. Zato je pa še najboljša domača puta. Pri pazljivosti bi se moglo plemo izboljšati, da bi veliko več donasalo. Boljši posestniki naj pa na vsaki način poskusijo tudi s tujimi, posebno z viandotki. Če se bi sponeslo, zakaj bi pa ne začeli tudi drugi? Ko bo očiten sad, jih bodo lahko tudi v druge vasi vpeljali. Gospodinska šola v Marijanšču in tudi šola na Ormu morata v tem kazati pravo pot.

Po pravici so pa gospodarji večkrat hudi, ker ženske preveč žita putam pokrmijo. Zjutraj poln predpasnik, zvečer spet, pa ni ne jajc ne denarja. »Kdo bi se ne jezil? Kje bom jemal?« Može imajo prav, preveč žita izmečete; žito je drago. »To je pa že en norec,« bodo dejale mamice, »ali naj jajca iz snega rastejo ali se iz peska in trave izležejo?«

Le počasi, da vse povem. Če moreš ti kupiti ruto za šest grošev, ne boš dala eno krono zanjo. Če moreš pute na drug način ceneje rediti, da bodo ravno tako ali še boljše nesle je to zate gotov dobiček.

Če daš kaki živali, bodisi konju, prešiču ali drugi samo zrnje, ti ne more živeti. Če sama poskušaš živeti le z mesom skozi delj časa, te bo gotovo kmalu zemlja krila. Tudi živalsko telo potrebuje različne hrane za rast, za toploto in maščobo mora biti posebna vrsta. Če ji daš le ene vrste, ti ne bo vsevala.

O tem me je najbolj prepričala mama Flicher. Saj ne bo vedela, da sem jo po »Domoljubu« raznesel, zato lahko povem. Je to žena župana v Teufenbachu, ki ima enega sina za profesorja-duhovnika v škofjih zavodih pri Lincu na Gorenjem Avstrijskem, drugi je pa v zavodih, ostali doma. Kolikor sem videl, je to ena vzgledna in skrbna žena. Ta mi je pravila, da je vpeljala pri svoji veliki kurji čedi, ima jih okoli 60 glav, novi način krmljenja, ki se je prav izvrstno izponesel. Krma stane zdaj polovico manj, kakor pred, pute pa veliko bolj neso. Naučila se je tega krmljenja pri vzglednem gospodarstvu v Otterbachu. Ima res krasne živali. Razložila mi je sama svoje recepte in svojo umetnost, nato sem pa šel še v šolo v Otterbach, da bi kaj ne pozabil. Tam so imeli usmiljenje z mojo slabostjo, menda so vedeli, da glava včasih pušča, in mi dali še pisano učenost sabo, katero hočem zdaj našim gospodinjam podati.

Gori pravijo, da se mora zrnju prideljati mehka krma. Zrnje je težko prebavljivo, ne pospešuje jajc in je zelo drago. Mehko krmo pa kurje telo precej porabi.

Nikdar se ne sme krmiti precej zjutraj, ko se kure spustijo. Navaditi se morajo, da si del krme same poiščejo. To pa storijo le zjutraj, ko so še lačne. Če so se zgodaj najedle, potem leno leže po dnevu. Gibanje in letanje pa koristi živalcam, ker jim daje moč in zdravje. Daj jim torej piče

le dvakrat na dan; zjutraj okoli devetih mehko krmo, popoldne okoli pete pa zrnje. Ponoči imajo čas vse prebaviti.

Kura potrebuje na dan 120—130 g, torej eno osminko kg krme, če se vse, kar se ji da, res porabi. In vam bi moral razlagati, koliko rabi žival v hrani toľšče, koliko beljakovine in koliko ogljikovih vodikov. Ker pa ni bila nobena izmed vas v črni šoli, pa veste o tem še manj kakor o nebesih. Bomo po domače napravili.

Največ pridelate krompirja. Vsi veste, da je krompir najboljši za pitanje, pa tudi za rejo ne škoduje. Če boš pa dajala prašiču samega krompirja, pa nič obloge in nič pese ali druge krme, boš na škodi, ker žival ne porabi vse krme. Krompir je tudi za pute prav dober. Če hočeš perutnino rediti, moraš dajati več krompirja, za rast se daje manj. Za koklje pa ni krompir pripraven. Da dobijo tudi močne kosti in lepo meso, moraš pridelati krmi tako snov, ki ima precej beljakovine. Zato je najboljša detelja, bodisi rdeča ali lucerna. One dolge štile so seveda malo vredne, temveč glavice in listi imajo vse boljše v sebi. Ne bo ti jih treba posebej smukati, kar poberi oni drob, ki ostane na hlevu ali na vozu, ko suho deteljo mečejo. V ta namen je tudi dober senen drob, če je seno boljše vrste. — Ta drob se zvečer popari (če imaš posneto mleko, je to še veliko boljše), pokrije in zjutraj zmesi s toplim zmečkanim krompirjem. Pa je treba zabeliti z otrobi, da je boljše kurje kosilo. V kaki množini se to meša, vam prihodnjič povem.

Vse v loterijo!

Letošnjo zimo 4. februarja je bil pri dunajskem sodišču sojen Oto Gopold, ker je poneveril tovarniški družbi 63.000 kron, katere je vse zaigral v loteriji. V solzah je izpovedal, da je vedno skromno živel, nikdar ni zapravljal na veselicah. Vse je dal le za loterijske listke. Bil je kakor mrzličan. Vedno je imel v mislih le številke, ki bodo prihodnjič morale priti. Še ponoči se mu je le o številkah sanjalo. Denar, ki ga je kakor blagajnik prejel, je zastavil v loterijo, trdno prepričan, da bo terno zadel in vse povrnil. Toda terne ni bilo. Služabnica je izpovedala, da je vedno le o številkah govoril in tudi njej svetoval, da naj stavi na eno številko 10 gld., katera bo gotovo prišla. Zdravniki so potrdili, da je bil res bolan, toda kljub temu pri razsodnosti. Obsojen je bil na trimesečno ječo. Svojega dobrega imena in svoje službe seveda ne bo več nazaj dobil.

Koliko je pri nas enakih norcev! Čez 25 milijonov kron ima država čistega dobička iz loterije. Saj toľki so gotovo vsi upravni stroški. Izmed 5000 ljudi, ki stavi, še eden terne ne zadene. Ali moreš po pameti upati, da boš ravno ti srečen? Kaka ambala se včasih vjame, za deset ali dvajset amb pa znosijo denarja nazaj. Ravno taki, ki so v najbolj žalostnih razmerah, so najbolj strastni. Kdaj bo pač konec te sramote, ki nas najbolj ponižuje?

Vsak pameten človek, ki ima takega norca za znanca, naj stori vse, da ne bomo denarja tako proč metali.

Naša loterija in gotova terna, kamor zastavimo svoj denar ter svoje telesne in dušne moči, je naše gospodarstvo. Ti boš gnojil in sejal, delal in trpel; Bog pa dal solnce in dež. Vse bo raslo in se razvijalo, da bo veselje. Zadel si največjo terno — svojo pamet in svojo srečo. Torej v loterijo nikdar več nobenega vinarja!

Zavedni gospodarji.

Priprost kmet, ki izvrstno gospodari na svojem malem posestvu, nam je poslal priložene vrstice:

Prav prirčno Vas zahvaljujem za lepe in koristne nauke, katere prinaša »Domoljubova« priloga »Naš kmečki dom«. Želim, da bi se jih ljudje res obilno poprijeli, ker jim bode to le v korist. Res je, da se vse premalo skrbi za izboljšanje travnikov in za dobro pleme pri goveji živini in prešičih.

»Kmetovalec« je že večkrat povdarjal, da je brez umetnih gnojil uspešna živinoreja nemogoča, kar je popolno resnično. Prepričan sem v tem po lastni skušnji. Poprijel sem se jih precej od začetka. Prva leta je rastle z večjim uspehom, pa sem vendar še zdaj zadovoljen. Ali denarja jaz pri umetnih gnojilih ne varčujem. Posipam po vseh košeninah gotovo vsako drugo leto, bodisi po travnikih, po deteljah ali senožitih. Priznam, da kar izdam za umetna gnojila, dobim trikrat povrnjeno. — Tako piše Urbančič iz Iglenike v trebanjski dekaniji.

Zdaj vidite, kmetje, da se moramo vzdigniti iz svoje zaspanosti ter veselo začeti izboljšanje svojega gospodarstva. Če gre enemu, zakaj bi ne šlo drugemu. Ako vzameš za potrebne gospodarske priprave, za živila ali umetna gnojila denar tudi na posodo, ti ne bo žal. Naš največji sovražnik je ona brezbržnost, ki vedno le zdihuje, pa s palcem ne gane, da bi si pomagal, in pa gostilne, kjer se zapije denar, ki je za gospodarstvo potreben. Le pogledite, nobeden žganjar in nobeden vinski brat nima vinarja za take neumnosti, kakor pravi. — Poskusi torej saj za par let dati slovo neumnemu popivanju in posedanju po gostilnah ter obrni prihranjen denar za izboljšanje kmetije. »Vremena Kranjcem potlej bodo se zjasnila«.

Kmečkemu ženstvu v premislek!

Glavni del izdatkov za domače potrebe gre skozi ženske roke. K tem izdatkom prištevamo nakup ženske in otroške obleke, perila, kuhinjskih potreb-

ščin itd. V prejšnjih časih, ko še ni bilo tovarov in železnic, so zlasti v kmečkih družinah vse to izdelovali, oziroma pridelovali sami ter v tem oziru skoro ni bilo nobenih izdatkov. Tudi tedaj je imela ženska v domačem gospodarstvu jako važno nalogo, saj je velik del opravkov bil na njenih ramah. Danes pa so se razmere čisto izpremenile; danes tudi kmečka družina skoro vse svoje domače potrebščine kupuje. Pa tudi v teh novih razmerah je ženskam ostala skrb za te potrebščine in se je izpremenil le način pridobivanja; kar so preje same proizvajale, morajo sedaj kupiti. Reči pa moramo, da kakor je bilo kmečko ženstvo kos svoji nalogi v prejšnjih razmerah, tako slabo se sponaša v današnjih izpremenjenih. Ne bomo rekli, da ni častnih izjem, toda v obče moramo žalibog reči, da se je naše ženstvo pustilo zvoditi na kriva pota, in sicer je v tem oziru vsak dan slabše.

Začnimo pri ženski obleki. Namesto, da bi bile naše kmečke ženske ostale pri načelu, da mora biti blago dobro in trpežno, so se dale le prehitro preslepiti po lepem, svetlem videzu in nizki ceni. Pri tem je seveda mnogo kriv slab zgled mestnega ženstva. Saj je v prejšnjih časih tudi mestno ženstvo nosilo res fine, trpežne obleke, ki so se takorekoč podedovale od roda do roda. Ko pa so začeli razširjati razne modne časopise in so se velike modne trgovine začele kosati med seboj in si izmišljevati vedno kaj novega, kar bi bolj vleklo, — je lahkoumno mestno ženstvo, ki ni imelo pravega dela, ne prave izobrazbe, sedlo na lim tem špekulantom in nosilo vsako »novo modo«, če je bila še tako neokusna in nespametna. Ker pa se je moda menjavala od hipa do hipa, so začele zlasti manj premožne kupovati ničvredno ceno blago, ki je bilo le za videz. Pri tem so jim z vso prijaznostjo šli na roko razni židovski tovarnarji, ki so istotako špekulirali z modo in so izdelovali malovredno, le na videz proračunano blago. S tem pa je bilo omogočeno tudi delavskemu ženstvu, nositi se »po modi«.

Le prekmalu se je dalo zvabiti v pogubni modni vrtinec tudi kmečko ženstvo, ki je vedno bolj prihajalo v dotiko z mestom. Pot so jim otirali zlasti vedno množiči se mali trgovci, ki so dobro vedeli, da ne bodo mogli izhajati, ako kmečko ženstvo ostane pri dobrem, trpežnem blagu in stari noši. Saj bi potem potrebovale komaj vsakih 5 do 10 let novo praznično obleko, delavna pa bi tudi držala dobri dve leti in več. Zato so ponujali vedno slabše blago in povdarjali nizko ceno in svitli videz ter zlasti »modernost«. Naše kmečko ženstvo se je žalibog dalo prevariti in tako najdemo po mestih polno malih trgovin, ki prodajajo svoj »pofel« izključno kmečkemu in nižjemu delavskemu ljudstvu. Blago je lepo pisano kakor mavrica in obleka izdelana po »modi«, a drži pa komaj od nedelje do nedelje.

Žene in dekleta! Odprite vendar oči in prevdarite, če je pametno od vas, da drvite za mestno modo, ki se tako malo strinja s kmečkim stanom in je sama na sebi velika neumnost in sleparija. Spomnite se tistih lepih, težkih, temnih oblek, ki

ne bile res dragocene in vredne, da se jih je čuvalo z vso skrbjo, tako da jo je mati zapustila še svoji odrasli hčeri. V taki obleki je ženska res postavno in imenitno izgledala — vse drugače, ko v današnjih našarjenih in pisanih modnih capah. Če tako »moderno« obleko le parkrat oblečeš, pa je vsa zvita in zbledela; ne zdi se ti vredno paziti nanjo in tako pride, da si vedno kupuješ nove obleke, a res lepe in kaj vredne obleke pa nikoli nimaš.

Kadar torej ti, kmečka žena ali dekle, potrebuješ praznične obleke, tedaj ne glej na ceno in si kupi res nekaj dobrega in lepega. Kupi temno blago, enako za celo obleko, ker je le taka obleka resnično lepa in so tiste svitile, pisane bluze prava vsakdanost nasproti njej. Sploh takozvana »bluza« ni za kmečko žensko, marveč služi le mestni, ki se hoče vsak hip v drugi obleki pokazati. Obleko ti naj sešije najboljša šivilja, ki jo poznaš v okolici, in sicer priprosto, pa vendar tako, da se ti lepo prilaga. Obleka iz finega blaga lepo napravljena ne potrebuje nobenih nakitov in okrasov; ako pa že hočeš tudi te imeti, potem pazi, da bodo primerno izbrani po barvi in obliki in res nekaj vredni. Pomni pa, da je tudi z najdražjim lišpom preobložena obleka nelepa in neokusna.

Vse to velja tudi za navadno nedeljsko in vsakdanjo obleko — s tem razločkom seveda, da je pri teh blago primerno cenejše, nikoli pa navaden »pofel«. Za vsakdanjo obleko je najbolj priporočljivo blago, ki se da dobro prati.

Sedaj pa se obrnimo k otroški obleki. Tudi v tem oziru se na deželi mnogo greši, ker bi le vsaka mati rada svoje otroke po mestno oblačila. Kupi otroku dobro, trpežno obleko, nikoli pa dragocene, ker hitro odraščajo in se od njega tudi ne more zahtevati, da bi tako pazil na obleko, kakor bi bilo v tem slučaju treba. Obleka bodi lično napravljena, a brez nakita in na vsaki način za prati.

Nespametna se mora človeku zdeti mati, ki svoje otroke tako nakiti in nališpa, kakor da bi jih hotela prodati. S tem ne le da goji v njih grdo nečimurnost in ošabnost, marveč jih tudi prikrajša na vselem, živahnem kretanju, ki je otroku nujna potreba in mu tudi najbolj pristojna. Tu naj dajo dober vzgled premožne matere, kajti revnejše le s težkim srcem gledajo razliko med svojimi in bogatimi otroci, pa jih zato iz užaljenega materinskega ponosa oblačijo lepše, nego jim dopuščajo sredstva. Sploh naj bi premožnejše žentvo v vsem prvo stopilo na pot skromnosti in tako olajšalo poboljšanje tudi revnejšim.

Kakor pri obleki, tako se v obče slabo gospodari tudi s perilom. Na mesto izvrstnega, trpežnega, domačega platna, stopa tupljena tkanina — pri napravi bale najraje takozvano »platno«, ker je najbolj imenitno. Toda to ceno »platno« ni prav nič vredno in ti po dveh letih rabe niti rpe ne bo več držalo. Ako si ne moreš kupiti zajamčeno pristnega platna, ki je celo drago, potem si raje omisli dobro ombaževo tkanino.

Prav nič ne moremo tudi pohvaliti — ne da bi s tem seveda hoteli dotikati se važne domače obrti — spakovanja s čipkami in vložki, ki se je tako razširilo že tudi po deželi. To naj si privoščijo le visoke gospe, ki imajo dovolj denarja za to in žive brez dela v svojih lepih sobanah. Smešno pa je, ako si kmečka ženska krasi perilo s čipkami in vložki, ko rabi pri svojem naporu in največkrat nesnažnem delu pred vsem trpežnih stvari. Mnogokrat je videti na deželi kmečka dekleta kvačkati čipke in vložke za lastno porabo; katera pa tega sama ne zna, pa kupi od tovarišice ali v mestu kake zmazarije, ker si finih čipk navadno kmečko dekle pač kupiti ne more. Rečemo odkrito, da se tako spakovanje kmečkemu dekletu slabo poda in še slabše izplača. Raje naj bi tisti čas — ako ji že res ostaja — porabila za to, da bi sebe in domače zakrpala in po hiši posnažila, ali pa vzela kako koristno knjigo v roke. Denar pa, ki ga za to

K naši slik!

Otroški vrtec v Dekanih.

Na prijaznem obronku Krasa, ki je zdrsnil prav do reke Rižane, leži velika istrska vas Dekani. Ako se voziš po morju iz Trsta v Koper (Capodistria), jo zagledaš iz koperskega zaliva, kako mirno in nekako samozavestno počiva, bolj malemu mestu kakor vasi podobna. Krog in krog jo obdaja oljkino in sadno drevje, trtni nasadi in lepe njive. Pred njo se vzdiguje onstran reke s hrastjem obraščeni hrib, ki leži vzporedno z Rižano od vzhoda proti zapadu, in na čegar vrhu so posejane vasi Sv. Anton, Čezarji in Pobegi. Spredaj se raztezajo travniki in potem sinje Jadransko morje, v katero se izliva Rižana.

Vse tod okoli prebivajo Slovenci, ki pa se svoje krvi še ne zavedajo skozi in skozi. Treba bo še mnogo trdega dela,

Otroški vrtec v Dekanih.

izdaje, naj bi raje porabila tako, da bi kupila toliko boljše blago.

Pri nakupovanju obleke, perila, posteljne oprave, čevljev itd., se kmečka gospodinja in dekle naj vedno drži načela, da ničesar ne kupi izgotovljenega, kajti v tem slučaju skoro z gotovostjo lahko računa na to, da bo dobila slabo blago, ali pa ga bo vsaj visoko preplačala. Pametna ženska tudi ne bo nobene stvari kupovala pri kramarju in zakotnem branjevcu, marveč bo šla v najboljšo trgovino, kjer že radi dobrega imena ljudem pošteno postrežejo. Vselej bo imela pred očmi resnico, da je najcenejše blago najdražje, ker je zanič in je vsak vinar zanj proč vržen.

predno bo zadnji istrski Slovenec se za vselej odrekel italijanskim »šinjorom«, ki so ga skozi stoletja izžemali in tiščali v suženjskih razmerah in se bo zdušno oklenil svojega slovenskega porekla. Toda, kar je res je res — dekanska vas ne pozna izdajalca domovine! Tam so vsi zavedni Slovenci. Mogoče je sicer, da tu in tam v mlinih še žive stare vezi s koperskimi »šinjori«, a ta ljubezen se mora skrivati, ker ljudstvo v narodnem oziru ne pozna šale. Na čast Dekancem moramo tudi povedati, da se z malimi izjemami zvesto drže poštenih, krščanskih načel in verskih dolžnosti. Pri mlajšem naraščanju je sicer opaziti pogubni vpliv bližnjega Trsta, a upajmo, da bo zdravo jedro v resnejši dobi vendar še prišlo do veljave.

Vas Dekani ima več prav lepih po-

slopij, prijazno, snažno farno cerkev, dvorazredno šolo, pošto, občinski urad, posojilnico, konsumno društvo, užitinski urad, več prodajalnic in lepo ali pravzaprav — nelepo število krčem. Pičle pol ure iz vasi stoji železniška postaja Dekani. V Dekanih je tudi: S. k. izobr. društvo, Marijina družba in žensko društvo za podpiranje ubogih.

Dekančani se bavijo v prvi vrsti s kmetijstvom: imajo lepe prenovljene vinograde, kjer raste izvrstno vino, in pridelujejo precej finega oljkega olja. Zlasti lepa je pri njih goveja živina: krave in voli. Tu ne najdeš tistih zanikrnih mršavih krav, ki so res vredne »po pet za en groš«, kakor jih vidiš marsikje drugod na Slovenskem. Ljudje so pametni in drže le po toliko glav, kolikor jih res morejo dobro prerediti. Ženske hodijo dan za dnem v Trst deloma z mlekom, oljem in drugimi domačimi pridelki, večinoma pa so prekupčevalke. Mnogo je peric, ki pero tržaško perilo. Može pa so dobri zidarji, ki hodijo za zaslužkom v Trst in drugam. Iz tega izhaja, da je za družinsko življenje in varstvo otrok bolj slabo preskrbljeno. Bilo bi pač boljše, ako bi se ženske raje oprijele domačega dela: toda tako starih, ukoreninjenih navad, ki imajo svoje globlje vzroke, ni mogoče kar čez noč odpraviti. Zato pa je bilo tem večjega pomena, ko se je pred tremi leti ustanovilo v Dekanih otroški vrtec, ki zbira v svoje varstvo otročiče od treh do šestih let. Bilo je treba premagati velikih zaprek, a prijateljem mladine se je vendar srečno sponeslo prizadevanje za ustanovitev tega velevažnega zavoda. Tu se mali dekanski Slovenci in Slovenke že v nežnih letih uče ljubiti Boga in slovensko govorico, spoštovati stariše in predstojnike, spoznavati in ločiti lepo od nelepega, koristno od škodljivega; uče se petja in nedolžnega razveseljevanja, uče medsebojnega prijateljstva. Ko bi jih le videli te male junake, kako so samozavestni, kako lepo se obnašajo na potu in kako lepo znajo pozdraviti s »Hvaljen bodi Jezus Kristus!« Človek jih mora biti vesel. Seveda ima gospodična vrtnarica časih križ z njimi; a ker jo imajo tako zelo radi, se že pobotajo med sabo na čisto prijateljski način . . .

Zanimalo bo morda naše bralke tudi to, da je vrtnarica domače dekansko dekle, ki je obiskavala le domačo ljudsko šolo, a je potem v pičem pol letu teoretično in praktično se pripravila na izkušnjo za otroško vrtnarico in jo je tudi prav dobro prestala. Zasluga za to pa gre vse, kako v prvi vrsti gospej G. v Trstu (pri Sv. Ivanu), ki jo je izvežbala.

Torej tako, drage bralke »Domoljubove«, sedaj veste, kdo in kaj so ti malčki na naši sliki. Prepričani smo, da so vam všeč, kakor so tudi nam. Dekančanom pa kličemo: Bodite ponosni na svoj otroški vrtec in ne bojte se nobenih žrtev zanj! Sadovi vam vse z obrestmi poplačajo.

Kruh.

* Kruh je važen del vsakdanje hrane kmečkega ljudstva; če ga le za en dan zmanjka, ga družina težko pogreša, vsa hiša se zdi prazna in pusta. Nobena jed kruha ne more nadomestiti — brez kruha ni malice ne kosila. Kruh je bil od davna v veliki časti pri vseh narodih, zlasti še Slovanih, ki so svoje goste sprejemali s soljo in kruhom. Še danes pravimo Slovenci o kruhu, da je dar božji in v narodu še vedno živi vera, da je velik greh, ako se kruh valja po tleh in se po njem hodi; ako pade kosce kruha na tla, ga je treba takoj pobrati in v zadoščenje spoštljivo poljubiti. To je prav lepa stara slovenska navada, ki naj nikoli ne izgine iz našega kmečkega ljudstva.

Ker pa zavzema kruh tako važno mesto v kmečkem življenju, zato je pač dolžnost kmečke gospodinje, da z vso skrbnostjo in snažnostjo pripravi ta dar božji svoji družini. Prav res greh je, ako gospodinja kruh malomarno in nesnažno napravlja, da je družina prisiljena uživati slab, pokvarjen kruh. Zato naj vsaka gospodinja gleda na to, da bo pekla dober, okusen kruh, čeprav iz črne moke, ki je itak najzdravejši. Katera tega kljub svoji dobri volji ne zna, naj poprosi sosedo, ki to zna, da ji pokaže. Množino vode ni mogoče na papirju določiti, ker je to dvisno od kakovosti moke in more človeka naučiti le izkušnja. Na vsaki način je eden glavnih pogojev dobre peke primerna toplota. Prostor, v katerem se dela kruh, mora biti gorak in gorko mora biti vse, kar pride s testom v dotiko: nečke (kadunje), prti, krušnice, (peharji); pa tudi moka. Krop pa ne sme biti prevroč, marveč samo dobro mlačen. Kruh mora vzhajati ves čas na toplem — a seveda ne v postelji, kakor je to marsikje malo čudna navada . . . Zakaj pa je treba kruhu toplote za vzhajanje? Zato ker vzhajanje ni drugega, kakor rast, razvijanje kvasnih glivic, ki se pa dovolj hitro vrši le v primerni gorkoti. Preveč vroč krop pa te glivice zamori, in kruh potem seveda ne vzhaja.

Peč za kruh naj se vselej dobro razbeli, z drvmi tu ni varčevati; kajti slabo pečen kruh je zdravju škodljiv, neokusen in se takoj pokvari. Drva morajo biti suha.

Predno gre gospodinja zamesiti kruh, naj si roke čisto umije; okolo glave naj si zaveže čisto, opran robec ter se opaze s svežim belim predpasnikom. Posoda, v kateri dela kruh, naj bo čista in naj je ne rabi za nobeno drugo stvar; isto velja o peharjih ali krušnicah. Za hlebnice naj rabi posebne bele prte, ki naj jih istotako za nič drugega ne vporablja. Ko je kruh dejala v peč, naj vse krušne priprave takoj očisti in spravi skupaj na kraj, kjer nič nesnažnega zraven priti ne more.

Enako je spraviti kruh na snažen prostor tako, da ne morejo zraven miši in druga golazen, zlasti tudi ne ostudne muhe.

Za zdravje.

Dobro sredstvo proti opeklinam je surov krompir. Nastrgaj ga na opečeno mesto in večkrat premenjaj. Bolečine so potem potolažene in tudi mehurji se ne napravijo.

Dobro domače mazilo za odprte rane (opekline) se napravi tako-le: Vzame se košček svežega (neosoljnega) surovega masla in enak del bele moke; to se na krožniku z nožem ostro prav dobro zmeša, potem namaže na platneno čisto cunjico in položi na rano. Seveda pa je treba rano preje dobro izprati z mlačno vodo, da ne ostane najmanjša nesnaga v njej. Mazilo je treba vselej sproti napraviti.

Bradavice na rokah se odpravijo, ako se roke zvečer zdrgnejo s pravim, čistim čebelnim medom — posebno dobro seveda na mestih, kjer so bradavice. Da se med čez noč ne zbrši, naj se rokavice nataknejo. Če se to redno ponavlja 8.—10. dni, izginejo bradavice za vselej.

Proti vlažnosti v stanovanju in drugih prostorih je najbolje žgano, nevgašeno apno. Apno naj se postavi v pločevinasti posodi na mesto, kjer ni na poti in kjer je najbolj vlažno. Lahko se pod posteljo postavi tudi posoda z navadno kuhinjsko soljo, ki istotako vlago potegne nase. Sol se lahko vedno zopet posuši na peči in zopet postavi pod posteljo.

Mokre čevlje posuši na tale način: Takoj, ko si čevlje sezul, naspri vanje suhega ovsa, pa jih postavi na suho, a ne gorko mesto. Oves bo vso mokroto nase potegnil in se napel, usnje pa ostane voljno in se ne zgubanči. Ko so čevlji suhi, iztresi oves in ga deni v vrečici na gorko sušiti, da ga prihodnjič lahko zopet rabiš.

Sirolin

„Roche“

predpisujejo zdravniški vsaki dan pri

boleznih na pljučih
kašlju, katarih,
oslovskem kašlju, influenci

Dobiva se na zdravniški
predpis v lekarnah po H. A. ogleklenici

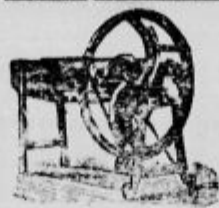
Zahlevajte izrečno Sirolin „Roche“
in odklanjajte ponarejanja in nadomestila

„Še vedno najboljše in najcenejše so naše :

slamorenice

katerih imava nad 100 v zalogi
in si vsakdo najlažje izbere.

Tudi vse druge stroje za kmetijstvo in mle-
karstvo imava v zalogi po najnižjih cenah.

Kdor si torej misli slamorenico kupiti,
naj ne zamudi priložnosti in naj zahteva
najin ilustrovani cenik, katerega dobi vsakdo
2737 zastonj in poštne prosto. 26-4

Karl Kavšeka nasledniki

Schneider & Verovšek

Ljubljana, Dunajska cesta šte. 16.

Ustanovljeno 1832.

Priznane najboljše oljnaté barve

zmlete s stroji najnovejše sestave, prekašajo vsako
konkurenco po finosti, ki omogočajo z jako majhno
množino pobarvati veliko površino, razpoložljive
3961 59-4 po nizkih cenah

Adolf Hauptmann, Ljubljana

prva kranjska tovarna oljnatih barv, firmeža,
laka in stekl. kleja. — Zaloga slikarskih
in pleskarskih predmetov.

Isstr. ceniki se dobe brezplačno.

Vodna moč 40 PH. pogoreli mlin, 25 min.
od Področnice ob dež. cesti, pripra-
ven za umetni mlin ali kaj enakega s poleg stoječo
hišo, se ceno proda. 992 3-1

Malo posestvo ob isti cesti: hiša s 3 sobami,
kuhinja, hlev, klet, svinjak, vse obokano, sadni vrt,
dalje 6 oral polja, 1 oral gozda, pravica do obč. paš-
nika, se proda pod ugodnimi pogoji. Več pove lastnik
Makso Kometter, Bistrica, p. Sv. Jakob v Rožu,
Koroško.

Skupna rezerva sklepom 1907 čez stotisoč kron.
Upravno premoženje sklepom 1907 3,600.000 kron.

Zadružnikov čez 550.

Glavna posojilnica

reg. zadr. z neom. zavezo v Ljubljani,

pisarna na Kongresnem trgu št 15 nasproti
nunske cerkve obrestuje hranilne vloge po

4³/₄ %

t. j. K 475 za vsacih 100 kron, takoj od dneva
vložitve, pa do dneva dvige, brez odbitka
rentnega davka. Hranilne knjižice se spreje-
majo kot gotovina, ne da bi se obrestovanje
pretrgalo. 3418 1

**Uradne ure od 8. do 12. ure dopoldne
in od 3. do 6. ure popoldne.**

Tekoči račun v Avstro-ogrski banki v Ljubljani.

Račun politne hranilnice št. 49086. Telefon št. 135.

200.000 lepotilnih In drevorednih dreves

zlasti lepih divjih kostanjev, kroglastih akacij, Kristo-
vega trnja, javorjev, jesenov, hrastov itd., kakor tudi
različna krasna žalobna drevesa, kus od 80 v naprej.
Milijon sadnih dreves vseh rabljivih in najbolj pre-
izkušenih vrst. 100 visokodebelnih jablan po naši
izbiri 50 K. Zbirka 100 kosov lepotilnih in drevo-
rednih dreves najmanj 10 vrs in 100 lepotilnih grmov
najmanj 15 vrs, cena K 70—; iste obstoječe od
vsake samo po 50 kosov K 4—-. Najboljša živa
ograjja je eno-dve in tri-letno gledičje 1000 kosov
K 6 do K 65—-. Perutnina za plame in njih jajca
906 za valenje v 20 izkušenih plemen. 3-1
Ilustrovani glavni katalog pošlje na zahtevo zastonj

Grofa Žige Batthyanyja
graščinska oprava Csendlag pri Radgoni.

Kje se dobe najboljši poljedelski
stroji, kakor mlatilnice, gepeljni,
čistilnice, preše za sadje i. t. d?
1703 Edino le pri: 26-9

FR. STUPICA

v Ljubljani, Mar. Terezije cesta
šte. 1., Valvazorjev trg šte. 6.

In zakaj: zato, ker so dotični stroji: iz
najboljših tovarn sveta, najbolj sestavljeni,
ker se istih proda na tisoče in tisoče ko-
madov in se ravno radi tega, ker se jih iz-
deluje v velikih množinah, dobivajo po
nizkih cenah. Moji stroji so povsod
jako priljubljeni. — Obračajte se na
mojo trdko pri nakupu **stavbenih po-
trebščin**, portland-cementa, traverz, že-
lezniških žin in druge različne železnine
in raznega orodja, nagrobnih križev, tehtnic

Putniki v Ameriko
Kateri želijo dobro, po ceni in
zanesljivo potovati naj se obrnejo
na
Simona Smetetka
v Ljubljani Koroševske ulice 20.
Bokovrstna Pojasnila daje se brezplačno.

Istotam sprejemajo se dobri in zanesljivi
zastopniki.

Vzajemno podporno društvo v Ljubljani

Kongresni trg št. 19 registrovana zadruga z omejenim poroštvom Kongresni trg št. 19

- sprejema hranilne vloge vsak **po 4³/₄ 0** to je, daje za 200 kron -
- delavnik od 8. do 12. ure **9 kron 50 vinar. na leto.** -

Druge hranilne knjižice se sprejemajo **kot gotov denar**, ne da bi se njih obrestovanje **prekinilo.**

Rentni davek plača hranilnica sama.

Najsigurnejša prilika za štedenje.

1955 Prelat **A. Kalan** l. r., predsednik.

Kanonik **J. Sušnik** l. r., podpredsednik.

2

Naročite pri KATOLIŠKI BUKVARNI V LJUBLJANI:

ZADNJA KMEČKA VOJSKA,

ki je izšla kot 5. zvezek Ljudske knjižnice in katero oddajamo do konca meseca marca za znižano ceno K 1.—.

Dalje priporočamo poprej izdane zvezke LJUDSKE KNJIŽICE in sicer:

1. zvezek: **Znamenje štirih.** Londonska povest, 60 v.
2. zvezek: **Darovana.** Zgodovinska povest iz dobe slovanskih apostolov, 60 v.
3. zvezek: I. **Jernač Zmagovač.** Povest. (Sienkiewicz-Virant) — II. **Med plazovi.** Povest tirolskega gorskega župnika, 60 v.
4. zvezek: **Malo življenje.** Povest. (Dr. Fr. Detela) 1 K
6. zvezek: **Gozdarjev sin.** Povest. (Fr. S. Finžgar) 20 v
7. zvezek: **Prihajač.** Povest. (Dr. Fr. Detela) K — '90

Izmed drugih knjig priporočamo:

VOJSKA NA DALJNEM VSHODU. Popis Rusko-japonske vojske leta 1904—05 z mnogimi podobami. Uredil Dr. Evgen Lampe. Broširano K 4'80, vez. K 6'—.

BEN-HUR. Roman iz časov Kristusovih. Spisal Ludvig Wallace. Cena vez. knjigi K 4'50. Lepšega berila in darila si ne moremo misliti kot Ben-Hurja; roman vzbuja in ohranjuje zavest lepote krščanstva in globoke misli njegove so velike vzgojilne vrednosti.

OČE NAŠ. Malavašič. Cena K 1'50, trdo vezana knjiga K 1'70. To lepo povest so slovenski časopisi že opetovano priporočali.

SLOVENSKI A. B. C. V PODOBAH. Cena K — '80, trdo vezan K 1'20. Prav lična in primerna knjižica za otroke do desetega leta z barvanimi podobami in mičnim besedilom za vsako črko abecede. Otrokom bo v pravo veselje in lahek pouk. Kdor želi, da se njegovi otroci hitro in lahko naučijo brati, naj jim kupi to knjigo.

Za društvene člane in razna društva, ki priljeajo gledal. predstave in pevske večere, priporočamo:

ZBIRKA LJUDSKIH IGER: I. snopič: Pravica se je izkazala. Burka v dveh dejanjih. Samo moške vloge. — Zamujeni vlak. Šaloigra v petih prizorih. Samo moške vloge. — Lurška pastirica. Igrokaz v petih dejanjih. Samo ženske vloge. 80 v.

II. snopič: Vedeževalka. Gluma v enem dejanju. Samo moške vloge. — Kmet-Herod. Burka v dveh dejanjih. Samo moške vloge. — Župan šardamski. Veseloigra v treh dejanjih. Samo moške vloge. — Jeza nad petelinom in kes. Veseloigra v dveh dejanjih. Samo ženske vloge 80. v.

III. snopič: Mlini pod zemljo. Igra v petih dejanjih. Samo moške vloge. — Sanje. Igra s petjem v petih dejanjih. Samo moške vloge. — Sv. Neža. Igrokaz v dveh dejanjih. Samo ženske vloge. 80 v.

IV. snopič: Doktor Vseznal in njegov sluga Štipko Tiček. Veseloigra v dveh dejanjih. Samo moške vloge. — Vaški skupuh. Igrokaz v treh dejanjih. Samo moške

vloge. — Novi zvon na Krtini. Igrokaz v dveh dejanjih. Samo moške vloge. — Zakleta soha v gostilni „pri zlati goski“. Predpušna burka v enem dejanju. Samo ženske vloge. 80 v.

5. in 6. snopič (skupno): Garcia Moreno. Zaloigra v petih dejanjih. Samo moške vloge. — Krčmar pri zvitem rogu. Burka v enem dejanju. Samo moške vloge. — Sv. Cita. Slika iz njenega življenja v treh dejanjih. Samo ženske vloge. — Kukavica — modra tica ali „Boj za doto“. Veseloigra v štirih dejanjih. Samo ženske vloge. — Pri gospodi. Šaloigra v dveh dejanjih. Samo ženske vloge. — Črevljar. Veseloigra v treh dejanjih. Samo moške vloge. — Kmet in fotograf. Komičen prizor. — Kovačev študert. Burka. K 1'60.

7. in 8. snopič: Samo moške vloge: Sinovo maščevanje ali Spoštuj očeta. Igrokaz v treh dejanjih. — Za letovišče! Burka enodejanka. — Občinski tepček. Veseloigra v treh dejanjih. — Samo ženske vloge; Dve materi. Igrokaz s petjem v štirih dejanjih. — Nežka z Bleča. Narodna igra v petih dejanjih. — Najdena hči. Igra v treh dejanjih. K 1'60.

9. snopič: Samo moške vloge: Na Betlehemskih poljanah. Božična igra v treh dejanjih. — Kazen ne izostane. Igra v štirih dejanjih. Očetova kletev. — Samo ženske vloge: Čašica kave. Veseloigra enem dejanju. 80 v.

ANDREJ HOFER, tirolski junak. Igra v petih dejanjih z naslovno sliko (Hoferjeva smrt) in obširnimi zgodovinskimi uvodom. Cena 80 v, 10 izvodov K 5'—. Ne samo uprizorjena na odru, temveč tudi kot poučno in kratkočasno berilo bo našla ta knjižica mnogo prijateljev.

ALJAŽ JAKOB, župnik na Dovjem. MEŠANI IN MOŠKI ZBORI:

I. zvezek: A. Mešani zbori: 1. Domovini, 2. Nevesti, 3. Ne zveni mi; B. Moški zbori: 4. Naša zvezda, 5. Ujetega ptička tožba, 6. Soči, 60 v.

II. zvezek: A. Mešani zbori: 1. Pri zibelki, 2. Cerkvica, 3. Ne tožim, 4. Oj planine, 5. Oj z Bogom ti planinski svet!; B. Moški zbori: 6. »Solskodomski« mladini, 7. Na Bregu, 60 v.

III. zvezek: A. Mešani zbori: 1. Psalm 118, 2. Ti veselo poj; B. Moški zbori: 3. Na dan, 4. Divna noč, 60 v.

IV. zvezek: A. Mešani zbori: Ujetega ptička tožba; B. Moški zbori: 2. Zakipi duša, 3. Dneva nam pripelji žar, 4. Pri pogrebu, 60 v.

V. zvezek: A. Mešani zbori: 1. Job, 2. V mraku; B. Moški zbori: 3. Dneva nam pripelji žar, 4. Z vencem tem ovenčam glavo, 5. Triglav, 60 v.

VI. zvezek: A. Mešani zbori: 1. Opomin k veselju, 2. Sveta noč, B. Moški zbori: 3. Stražniki, 4. Hvalite Gosпода, Psalm 150, 5. Občutki, 6. Geslo, 60 v.

VII. zvezek: A. Mešani zbori: 1. Slavček, 2. Zaostali ptič, 3. Domorodna iskrica; B. Moški zbori: 4. Pri svatbi, 5. Pri mrtvaškem sprevedu, 6. Geslo, 60 v.

Katoliška Bukvarna v Ljubljani.